

Redovisning av uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Regeringsuppdraget	7
Organisation	7
Ändrat regeringsuppdrag – utveckla samarbetet för att slå hårdare	9
Planeringen, genomförandet och uppföljningen av myndighetsgemensamma kontroller	10
Antal genomförda kontroller, deras resultat och effekter samt deras direkta ekonomiska utfall	10
Resultat och effekter av myndigheternas arbete	17
Ta tillvara metoder och arbetssätt som utvecklas på respektive myndighet	26
Utvecklingen av arbetet att motverka arbetslivskriminalitet	29
Utveckling, nya arbetssätt och kompetenshöjande insatser – arbetslivskriminalitet som är särskilt komplex	29
Regionalt utvecklingsarbete på centren	34
Exempel på regionalt arbete	35
Utveckling av metoder och verktyg	38
En ny lag om uppgiftsskyldighet	38
Nationellt projekt om utstationering och A1-intyg	40
Kommunikation	41
Informationsinsatser riktade till allmänheten	41
Informationsinsatser riktade till utsatta arbetstagare	41
Samråd med arbetsmarknadens parter	43
Extern strategi	43
Gemensam inriktning med Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenskt Näringsliv	43
Nationellt samråd	44
Regionalt samråd	45

Övrig myndighetssamverkan och den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet	46
Samordning med satsningen mot organiserad brottslighet	46
Internationellt	47
European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats	48
Europeiska arbetsmyndigheten ELA	48
Utmaningar	50
Sekretess och informationsdelning	50
Människohandel och människoexploatering	51

Sammanfattning

Rapporten redogör för de insatser som vidtagits inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet under 2024. Regeringsuppdraget ”att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan” ändrades under året samt förlängdes till och med den 31 december 2026.

Under 2024 har de myndighetsgemensamma kontrollerna återigen ökat jämfört med året innan. Kontrollerna har resulterat i fler identifierade brott och betydande ekonomiska återkrav, där flera miljoner kronor har krävts tillbaka och utbetalningar nekats på grund av upptäckta oegentligheter.

Fortfarande bedöms risken för arbetslivskriminalitet och arbetskraftsexploatering som hög inom branscherna byggsektorn, hotell- och restaurangverksamhet samt skönhetsvård, vilket syns i inspektionsstatistiken. Det systematiska arbetet riktat mot riskbranscher är avgörande för att skydda arbetstagare och säkerställa konkurrens på lika villkor.

Vidare har myndigheterna fortsatt utveckla arbetet vid de regionala centren samt metoder nationellt och regionalt för att öka effektiviteten mot komplexa former av arbetslivskriminalitet, inklusive människohandel. Ny lagstiftning kopplad till arbetet mot arbetslivskriminalitet har på ett avgörande sätt bidragit till möjligheterna att beivra fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet samt utvecklingen av effektiva metoder.

Arbetet med offensiva kommunikationsinsatser har ökat allmänhetens kunskap om arbetslivskriminalitet samt förhoppningsvis bidragit till att utsatta arbetstagare kunnat stärka sin position på svensk arbetsmarknad genom att känna till sina rättigheter.

Samrådet med arbetsmarknadens parter har bedrivits både på regional och nationell nivå, där flera viktiga överenskommelser träffats.

Rapporten visar på vikten av myndighetssamverkan i kampen mot arbetslivskriminalitet, där gemensamma strategier och satsningar har lett till konkreta resultat för ett bättre arbetsliv och en arbetsmarknad präglad av sund konkurrens.

Inledning

Rapporten är den årsvisa återrapporteringen av regeringsuppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan (A2024/01109, A2023/01693 och A2022/00333). Arbetsmiljöverket samordnar uppdraget och ska senast den 31 mars 2025 återrapportera det till regeringen. Rapporten har tagits fram i samråd med de myndigheter som deltar i uppdraget.

Arbetslivskriminalitet definieras¹ enligt Delegationen mot arbetslivskriminalitet som:

Kvalificerade förfaranden som strider mot bestämmelser i författningar eller avtal, och som rör arbetslivet.

Vid bedömningen av om ett förfarande är kvalificerat ska särskilt beaktas om förfarandet

- innebär att arbetstagare utnyttjas,
- innebär att konkurrensen snedvrids,
- utförs i organiserad form eller systematiskt, eller är av allvarlig eller omfattande karaktär.

Arbetslivskriminalitet skapar ett stort lidande för den enskilde, snedvrider konkurrens, omsätter stora summor pengar och är en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Aktörer som ägnar sig åt arbetslivskriminalitet kombinerar ofta brott och regelöverträdelser inom flera olika områden med att utnyttja såväl arbetstagare som den gemensamma välfärden. Det innebär att arbetslivskriminaliteten är systemhotande. Det är därför viktigt att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Samhället ska få in skatter och avgifter så att välfärdssystemen kan upprätthållas, företag ska inte konkurreras ut av de aktörer som bryter mot lagar, regler och föreskrifter, och ingen ska bli exploaterad eller utnyttjad på den svenska arbetsmarknaden.

Det är avgörande för samhällets möjligheter att motverka arbetslivskriminaliteten att myndigheter dels samverkar för att identifiera aktörer, branscher och områden med särskilt hög risk för regelöverträdelser, dels vidtar de åtgärder som krävs

1) Delbetänkande från Delegationen mot arbetslivskriminalitet, SOU 2022:36

för att säkerställa att regelverket för arbete i Sverige efterlevs. Myndigheternas samarbete för att upprätthålla dessa centrala funktioner i samhället blir särskilt viktigt för att slå vakt om förtroendet för den demokratiska rättsstaten.

Omvärlden är osäker och under förändring. Geopolitiska spänningar, ekonomisk osäkerhet och internationella konflikter i Sveriges närområde har på olika sätt påverkat svensk arbetsmarknad under 2024. Trots tecken på återhämtning i vissa sektorer präglas den svenska arbetsmarknaden fortsatt av en lågkonjunktur, där verksamheter riskerar att få det svårare att konkurrera med schyssta villkor och där arbetstagare riskerar att utnyttjas för att generera vinster för kriminella aktörer. Situationen i omvärlden påvisar ett stärkt behov av att myndigheter och andra aktörer i samhället kraftsamlar och samverkar för att gemensamt möta en alltmer komplex verklighet.

Regeringsuppdraget

Regeringen beslutade den 14 december 2023 om en förlängd tid för uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan.² Uppdragstiden förlängdes till och med den 31 december 2024 och myndigheterna skulle fortsätta att bedriva arbetet mot arbetslivskriminalitet vid de regionala center som har inrättats. Den 19 september 2024 beslutade regeringen att ändra uppdraget genom att förlänga uppdragstiden till den 31 december 2026 samt omformulera uppdragsdirektiven (se nedan Ändrat regeringsuppdrag).³

Uppdraget har innehållit flera delar:

- fortsätta bedriva arbete mot arbetslivskriminalitet på centren mot arbetslivskriminalitet⁴
- planera, genomföra och följa upp de myndighetsgemensamma kontrollerna
- utveckla arbetssätt för att upptäcka, motverka och förebygga arbetslivskriminalitet, vidareutveckla samråden med arbetsmarknadens parter, informera för att stärka kunskapen hos allmänheten och till utsatta arbetstagare för att stärka deras kunskap om sina rättigheter
- samordna arbetet med myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet, och med övrig myndighetssamverkan när det är möjligt.

Organisation

Fyra arbetsgrupper arbetar på uppdrag av den nationella styrgruppen: kommunikationsgruppen, metodstödgruppen, nationella partssamrådsgruppen och analysgruppen. Utöver dessa finns också en tillfällig arbetsgrupp som arbetar med utstationering och A1-intyg⁵. Dessutom har det funnits ett GD-nätverk och ett

2) Förlängd tid för uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan, 2023-12-14, A2023/01693.

3) Ändring av uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och varaktig myndighetssamverkan, 2024-09-19, A2024/01109.

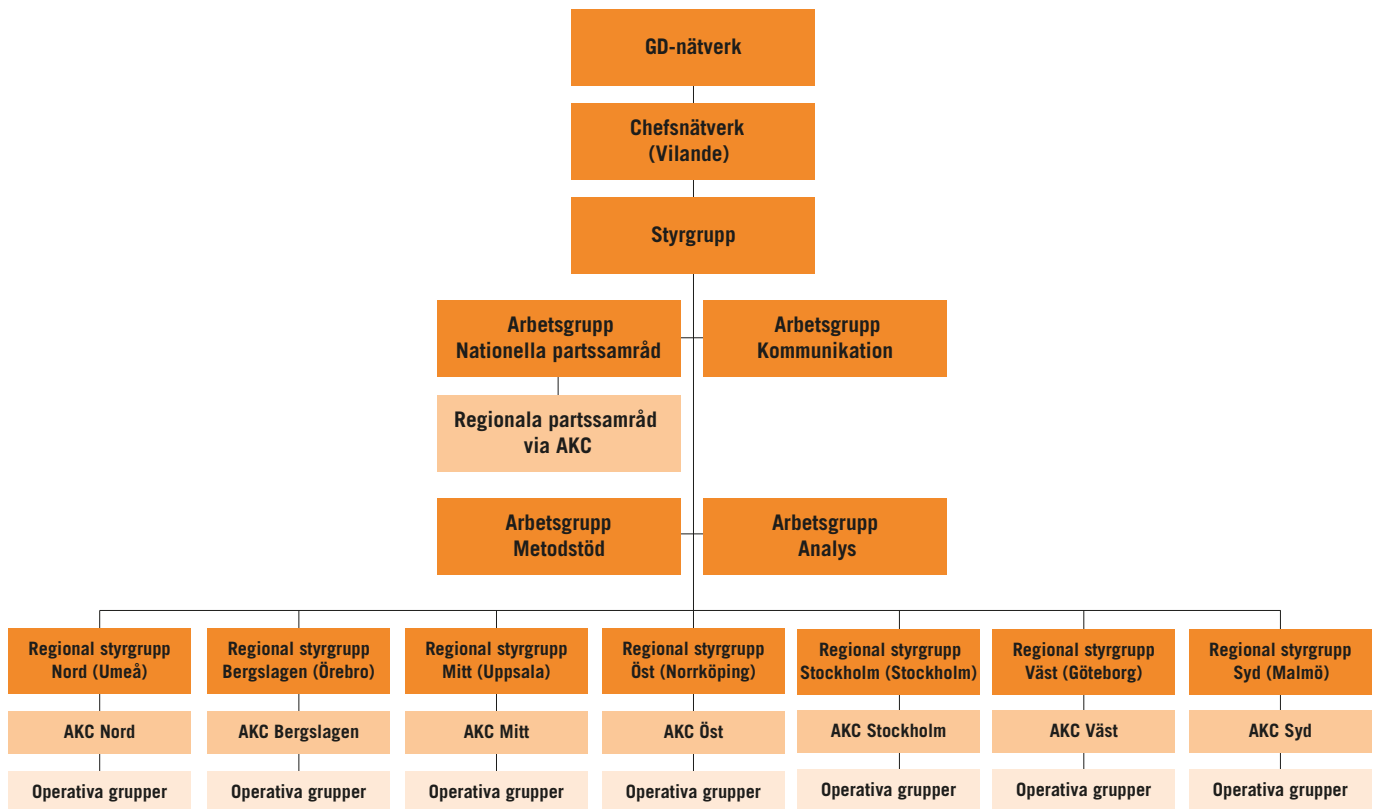
4) Arbetslivskriminalitetscenter (AKC) i de sju regionerna. Fortsatt kallat centren

5) En arbetstagare behöver ha A1-intyg när hen arbetar som anställd eller egenföretagare i mer än ett land inom EU/EES eller Schweiz. Intyget visar vilket lands socialförsäkringslagstiftning arbetstagaren ska omfattas av. Det är det landet hen kan få ersättning från och till det landet som sociala avgifter ska betalas för arbetstagare. (www.forsakringskassan.se 2025-01-17)

chefs nätverk. I varje region har det funnits en regional styrgrupp, ett arbetslivskriminalitetscenter (AKC) och operativa grupper. De operativa grupperna utför myndighetsgemensamma kontroller på arbetsplatser där det bedöms finnas risk att arbetslivskriminalitet förekommer.

Under året har nätverket för generaldirektörer (GD-nätverk) som tidigare varit vilande startats upp på nytt. Arbetsmiljöverkets generaldirektör har bjudit in myndighetscheferna till två möten. GD-nätverket är ett strategiskt forum för myndighetscheferna med ambition att träffas två gånger per år. Chefsnätverket, vars syfte är att resurssätta uppdraget och hantera organisatoriska frågor, har under delar av året varit vilande. Figur 1 beskriver organisationen.

Figur 1. Organisationskarta

Den nationella styrgruppen har under året fattat ett särskilt beslut om *Ansvar och förväntningar på sammankallande och deltagare i nationella arbetsgrupper inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet* för att förtydliga arbetet i de nationella arbetsgrupperna.⁶

Ändrat regeringsuppdrag – utveckla samarbetet för att slå hårdare

Den 19 september 2024 ändrade regeringen regeringsuppdraget och uppdragstiden förlängdes till och med den 31 december 2026. Myndigheterna ska under tiden fortsätta att brett bedriva och utveckla arbetet mot arbetslivskriminalitet och arbetet vid arbetslivskriminalitetscentren, utifrån respektive myndighets kompetensområde. Arbetet ska bidra till effektivare genomförande av regeringens prioriteringar med målet att genom samverkan motverka arbetslivskriminalitet i samhället. Verksamheten ska, när det är relevant, samordnas med den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet, andra myndighetsgemensamma arbeten samt andra aktörer för att effektivt bekämpa arbetslivskriminalitet.

Regeringsuppdraget har samtidigt förändrats till viss del:

- Myndigheternas samarbete ska utvecklas för att slå hårdare mot den kriminella ekonomin, organiserad brottslighet i företagsmiljö, människohandel, människosmuggling och människoexploatering i arbete.
- Det är särskilt angeläget att bekämpa komplexare former av arbetslivskriminalitet.
- Arbetet mot strategiskt utvalda arbetsgivare, områden och branscher där arbetslivskriminalitet sker systematiskt är särskilt viktigt.
- Det brottsförebyggande, gränsöverskridande och internationella arbetet behöver utvecklas för att öka effektiviteten.

Regeringens uppdrag gäller i övrigt oförändrat i tillämpliga delar.

6) Beslut från 2024-09-04, Arbetsmiljöverkets diarium, beteckning 2023/071651

Planeringen, genomförandet och uppföljningen av myndighetsgemensamma kontroller

För att motverka arbetslivskriminalitet är det viktigt att myndigheterna arbetar mot och kontrollerar de aktörer, branscher och områden där riskerna för brott och regelöverträdelser bedöms vara störst. När flera myndigheter arbetar tillsammans och möjligheten att samlat använda olika myndigheters åtgärder blir effekten av arbetet bättre.

Myndigheterna genomför löpande gemensamma kontroller på arbetsplatser där det bedöms finnas risk att arbetslivskriminalitet förekommer. Kontrollerna är ett verktyg för att upptäcka brott och regelöverträdelser. Men de kan också göras i brottsförebyggande syfte, där myndigheternas synliga närvaro är en viktig del. Myndigheterna genomför även skrivbordskontroller, som ofta utgår från resultatet av de gemensamma kontroller av arbetsplatser som genomförts.

Antal genomförda kontroller, deras resultat och effekter samt deras direkta ekonomiska utfall

Antalet myndighetsgemensamma kontroller har ökat under 2024 jämfört med tidigare år. Detta gäller primärt för arbetsplatsinspektioner, men även för flera myndigheters skrivbordskontroller. De myndighetsgemensamma åtgärderna har också i större utsträckning än tidigare lett till att brottslighet och regelöverträdelser identifierats och hanterats, se tabell 1.

De konkreta effekterna av myndigheternas samverkan under 2024 har bland annat inneburit ökade återkrav, fler förhindrade utbetalningar och fler sanktioner riktade mot arbetsgivare. Det kan därför antas att de myndighetsgemensamma kontrollerna sammantaget har haft en bättre effekt under 2024 än tidigare år. En närmare beskrivning av de enskilda myndigheternas bidrag i det myndighetsgemensamma arbetet framgår under rubriken *Resultat och effekter av myndigheternas arbete*.

Tabell 1.

Sammanställning myndighetsåtgärder	Antal/Andel 2024	Antal/Andel 2023
Arbetsförmedlingen [I]		
Antal arbetsplatsinspektioner	246	264
Antal initierade skrivbordsutredningar om misstänkt felaktig utbetalning	171	258
Antal slutförda skrivbordsutredningar	190	235
Andel utredningar som lett till återkrav eller nekad utbetalning	56,8 %	33 %
Summa beslut om återkrav	16 828 064 SEK	6 300 000 SEK
Summa nekade utbetalningar	2 273 055 SEK	500 000 SEK
Antal polisanmälningar	2	0
Arbetsmiljöverket		
Antal besökta arbetsställen	2 911	2 375
Antal kontroller (totalt)	3 766	3 090
Antal inspektionsmeddelanden ⁷	1 292	1 377
Antal sanktionsavgifter	573	365
Summa sanktionsavgifter	24 876 776 SEK	11 721 365 SEK

7) En icke juridiskt bindande anmaning om att rätta till observerade brister.

Ekobrottsmyndigheten [II]

Antal objekt myndigheten lämnat som förslag som lämpliga arbetsställen att kontrollera	161	–
Antal inkomna anmälningar ⁸ med rubriceringen skattebrott och bokföringsbrott m.m.	17	–
Antal av dessa ärenden som lett till åtal	–	–
Antal ärenden som fortfarande pågår	10	–
Förundersökning ej inledd	1	–
Avslutade ärenden	2	–

Försäkringskassan

Antal mottagna underrättelser	240	54
Antal avslutade kontrollutredningar	174	39
Andel utredningar som lett till åtgärd	46 %	41 %
Summa beslut om återkrav	2 206 495 SEK	804 531 SEK
Antal polisanmälningar	30	11
Summa förhindrade felaktiga utbetalningar	2 116 804 SEK	–

8) Här avses endast anmälningar som har inkommit till Ekobrottsmyndigheten från Skatteverkets riksplaninsats Osund konkurrens A-krim, RMS. Ekobrottsmyndigheten har under 2024 hanterat långt fler ärenden kopplade till arbetslivskriminalitet i Ekobrottsmyndighetens kärnuppdrag.

Jämställdhetsmyndigheten [III]

Antal identifierade potentiella offer för människohandel/människoexploatering	115	84
---	-----	----

Migrationsverket [IV]

Antal individärenden som utretts särskilt utifrån impulser från centren	653	–
• Antal av dessa som lett till utredning om att återkalla befintligt tillstånd	28	–
• Antal av dessa där efterkontroll av anställningen gjorts	22	–

Polismyndigheten [V]

Antal besökta arbetsställen	2 340	2 000
Antal arbetsställen med personer utan uppehållstillstånd	161	70
Antal arbetsställen med personer utan arbetstillstånd	153	100
Antal kontrollerade personer	6 200	3 500
Antal anmälda brott	370	300

Skatteverket [VI]

Antal besökta företag	2 188	1 954
Antal besökta företag som fått kontrollavgift	756	613
Antal kontroller av personalliggare och kassaregister	3 170	2 813
Summa kontrollavgifter	9 595 000 SEK	8 047 500 SEK
Andel företag (av besökta företag) som fått kontrollavgift	35 %	31 %
Antal revisioner och skrivbordsutredningar	107	42
Summa höjda skatter och avgifter efter revisioner och skrivbordsutredningar	33 787 000 SEK	14 475 000 SEK

Åklagarmyndigheten [VII]

I – Arbetsförmedlingens utredningar har minskat i antal, medan träffsäkerheten har ökat, och därmed effektiviteten.

II – I Ekobrottsmyndighetens uppdrag ingår inte att delta i arbetsplatsinspektioner, utan fokus ligger på för- och efterarbete.

III – Genom att Jämställdhetsmyndighetens kommunala regionkoordinatorer⁹ deltar i arbetsplatsinspektionerna kan personer utsatta för människohandel eller människoexploatering få information om sina rättigheter och möjligheter till stöd.

IV – Migrationsverket deltar inte på plats vid arbetsplatsinspektionerna utan genomför kontrollerna på distans i realtid, så kallade skrivbordskontroller.

V – Polismyndigheten önskar att arbetet med 20 kap. 12–12 a utlänningslagen¹⁰, att avgiftsbelägga arbetsgivare vars personal egentligen inte får arbeta i landet, kan effektiviseras. Färre kontroller kan förklaras av att arbetet numera är mer riktat mot organiserad brottslighet.

VI – Ökningarna avser oredovisade intäkter, arbetsgivaravgifter och moms, vilket bland annat beror på Skatteverkets ökade fokus mot den kriminella ekonomin samt ökade resurser för att arbeta med den nya lagen om uppgiftsskyldighet¹¹ (LUFFA, se nedan).

9) Regionkoordinatorerna fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag som rör prostitution, människohandel för alla ändamål, människoexploatering och exploatering mot barn.

10) Utlänningslag (2005:716).

11) Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

VII – Åklagarmyndighetens uppdrag gör att det inte är möjligt för myndigheten att delta i arbetet på centren eller vid de myndighetsgemensamma kontrollerna. Vid inspektionerna uppstår ofta olika brottsmisstankar som sedan kommer att hanteras vid myndigheten, som till exempel människohandel, människoexploatering, arbetsmiljöbrott, miljöbrott, brott mot utlänningslagen, bidragsbrott m.m. Det är dock i nuläget inte möjligt att urskilja vilka av de ärenden som kommer in till åklagare som härrör från kontrollerna.

Antalet myndighetsgemensamma kontroller har ökat

Under 2024 har Arbetsmiljöverket registrerat totalt 3 766 myndighetsgemensamma fysiska kontroller.¹² Det är en ökning från 3 090 kontroller 2023, och 2 651 kontroller år 2022. Polismyndigheten har registrerat 2 340 besökta arbetsplatser inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet.

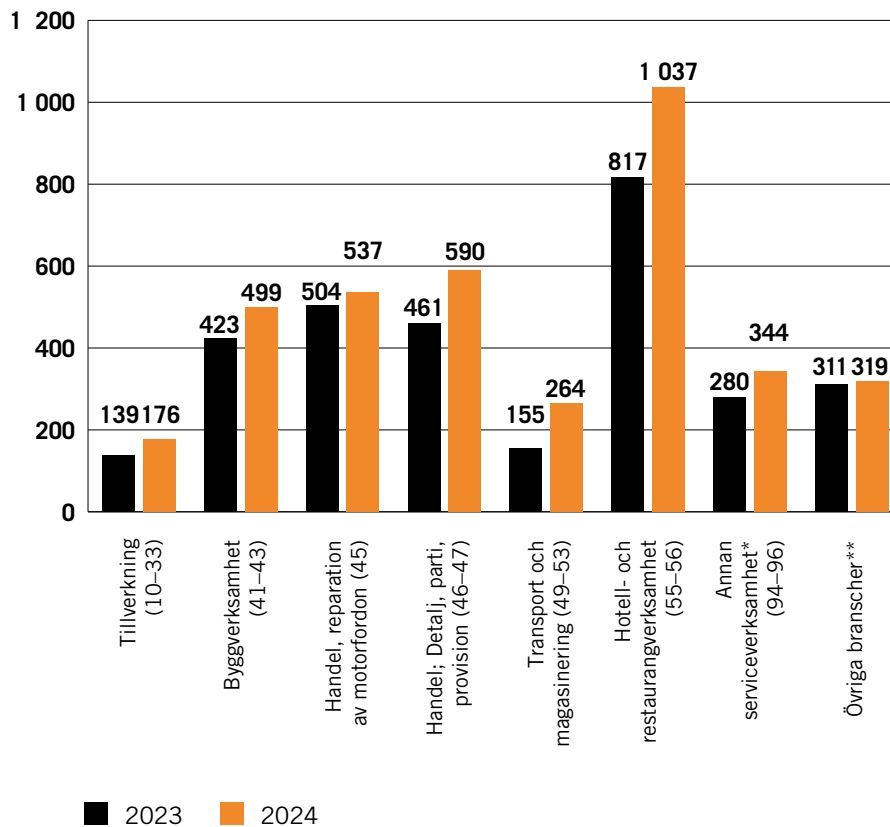
Alla myndigheter är inte med på alla fysiska kontroller, vilket gör att både antalet kontroller och branschfördelningen skiljer sig åt mellan myndigheterna. Den interna statistik som Arbetsmiljöverket sammanställer har legat till grund för tidigare åiterrapportering, och det är den statistiken som jämförts från år till år. Det är samtidigt viktigt att poängtera att Arbetsmiljöverkets statistik inte är heltäckande för samtliga kontroller som vidtas inom ramen för myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet.

12) Avser endast kontroller då Arbetsmiljöverket deltagit.

Arbetsplatsinspektionernas branschfördelning

De myndighetsgemensamma arbetsplatsinspektionerna har genomförts i konstaterade riskbranscher, där hotell- och restaurang, bygg och anläggning, handel (bland annat bilverkstäder) och skönhetsvård fortsatt utgör en stor andel av det totala antalet kontroller. Figur 2 visar Arbetsmiljöverkets statistik över branschfördelningen, och figur 3 visar Polismyndighetens. Skatteverket har genomfört flest kontroller inom branscherna restaurang och bygg.

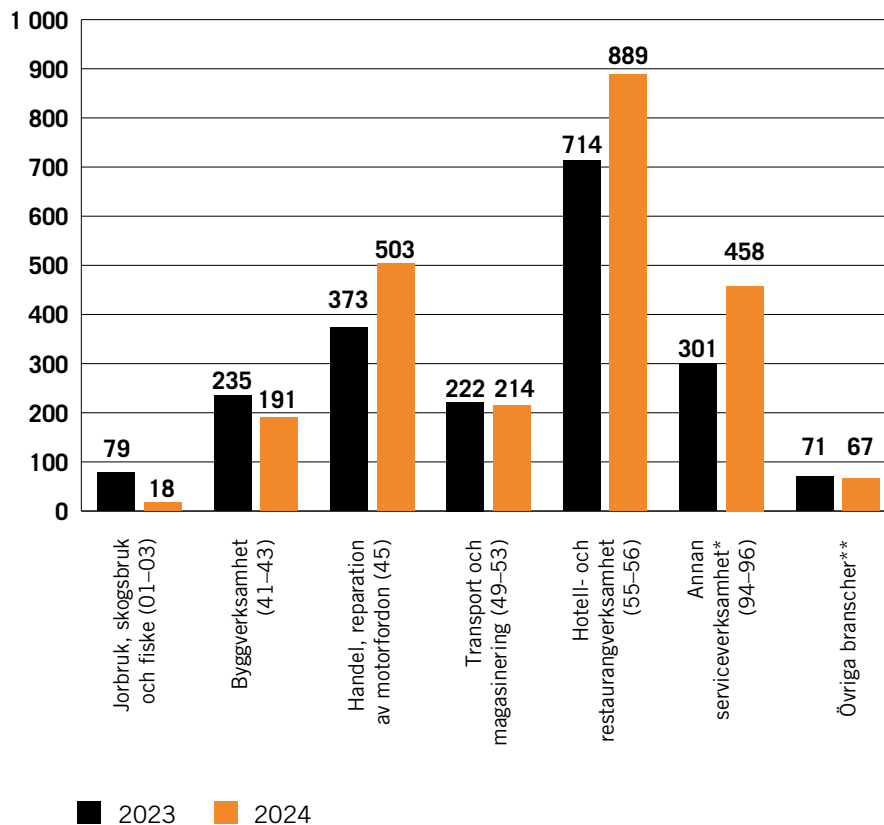
Figur 2. Branschfördelning (AV) Antal registrerade myndighetsgemensamma kontroller fördelat på bransch under åren 2023 och 2024. Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) anges inom parentes.

*Annan serviceverksamhet innehåller bland annat hårvård och skönhetsvård.

**Övriga branscher innehåller bland annat grön näring, städ samt okategoriserade utländska verksamheter.

Figur 3. Branschfördelning (Polismyndigheten) Antalet besökta arbetsställen uppdelat över bransch kategorier 2023 och 2024. Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) anges inom parentes.

*Annan serviceverksamhet innehåller bland annat hårvård och skönhetsvård.

** Övriga branscher innehåller bland annat städ samt okategoriserade utländska verksamheter.

Resultat och effekter av myndigheternas arbete

Arbetsförmedlingen har haft en hög åtgärdsfrekvens

Under 2024 har Arbetsförmedlingen haft en högre åtgärdsfrekvens i ärenden som genererats i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet. Arbetsförmedlingen konstaterar också att de har arbetat med färre ärenden på centren jämfört med tidigare år, men att ärendena varit mer relevanta. De högre beloppen i form av återkrav och nekade utbetalningar indikerar att de har agerat mot ett mer omfattande och systematiskt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Arbetsförmedlingen har också under 2024 upprättat polisanmälningar om misstänkt bidragsbrott i några ärenden, till skillnad mot föregående år då inga anmälningar upprättades.

Arbetsmiljöverket har ökat antalet kontroller

Arbetsmiljöverket har ökat antalet myndighetsgemensamma kontroller 2024 jämfört med 2023. Arbetsmiljöverket har därtill utfärdat fler sanktionsavgifter och mer än dubblerat det totala beloppet för sanktionsavgifter under 2024, jämfört med föregående år.

Ekobrottsmyndigheten behöver information för att kunna påverka

Mot brottslighet som är systematisk eller särskilt komplex har kontroller som genomförs mot mindre verksamheter begränsad effekt. Större insatser som genomförs genom centren ger resultat och det mediala intresset kan i sig ha en brottsförebyggande effekt.

Däremot kan kontroller, både på större och mindre arbetsplatser, ge effekt mot organiserad brottslighet genom att Ekobrottsmyndigheten får ta del av viktig information. Det är dock en begränsad del av anmälningarna som rör arbetslivskriminalitet som kommer in till Ekobrottsmyndigheten via centrens arbete.

Försäkringskassan ser en positiv utveckling

Försäkringskassan ser en positiv utveckling på resultaten från ärenden som härrör från arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Migrationsverket använder information vid handläggningen av arbetstillstånd

Den information om arbetsgivare som kommer till Migrationsverket genom det myndighetsgemensamma arbetet och inspektionerna har betydelse för deras handläggning av arbetstillstånd. Information från samarbetet leder till både återkallande av uppehållstillstånd och avslag i pågående ärenden.

Skatteverkets arbete har lett till brottsanmälningar

Skatteverkets kontroller och utredningar har under 2024 lett till flera anmälningar om felaktiga utbetalningar¹³ samt nio brottsanmälningar. Skatteverkets möjligheter att dela information med stöd av den nya lagen om uppgiftsskyldighet förväntas ge stor effekt för övriga myndigheters arbete, det är dock en effekt som är svår att mäta. Läs mer om lagen om uppgiftsskyldighet i avsnittet *En ny lag om uppgiftsskyldighet*.

13) Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Åklagarmyndigheten har väckt åtal mot två personer

Under 2024 har Åklagarmyndigheten väckt åtal mot två personer för människohandel alternativt grov människoexploatering. Ärendet är ett resultat av myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet och avser nio personer från Thailand som var i Sverige för att plocka bär. Den 11 juli 2024 dömdes de tilltalade i Lycksele tingsrätt för grov människoexploatering till fängelse i två år och sex månader. Domen överklagades av både åklagaren och försvaret. Hovrätten för Övre Norrland fastställde den 24 oktober domen för grov människoexploatering och fängelsestraffet.

De tilltalade fick fem års näringsförbud och de målsägande tilldömdes skadestånd för utebliven lön och kränkning med sammanlagt 1 049 214 kronor. Åklagaren yrkade att domstolen skulle förverka den ekonomiska fördel som uppkommit i verksamheten till följd av att bolaget underlåtit att betala löner och andra ersättningar. Förverkandet fastställdes till 3 392 503 kronor. Åklagarens förhoppning är att den massmediala uppmärksamheten kring målet leder till en självsanering inom branschen. Målet överklagades till Högsta domstolen, som inte meddelade prövningstillstånd.

Jämställdhetsmyndigheten fokuserade på brottsoffren

I ärendet har brottsofferperspektivet kunnat tillvaratas genom regionkoordinatorerna som arbetar på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. Det var även regionkoordinatorerna som först identifierade de brottsutsatta individerna och mobiliserade akuta stödinsatser tillsammans med kommunen. Detta ledde till att Polismyndigheten hade bra förutsättningar för kontakt med de målsägande och förundersökningen kunde ske framgångsrikt.

Totalt identifierades 41 utsatta individer kopplat till ärendet och samtliga erbjöds stöd genom Internationella migrationsorganisationen i Finlands (IOM) frivilliga återvändandeprogram för offer för människohandel och prostitution. Under hela 2024 har samtliga personer tagit emot stödinsatser i sitt hemland med syfte att minska riskerna för att utsättas för liknande exploatering igen. En utvärdering av stödinsatserna kommer att ske under 2025.

Myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet tillhandahåller en arena för Jämställdhetsmyndigheten att bidra med kunskap, metodstöd och samordning kring frågan om människohandel till

andra myndigheter och tillsammans med andra myndigheter riktat mot rätt målgrupper.

Regionala effekter och resultat

Centren är i princip samstämmiga i att den nya lagen om uppgiftsskyldighet har gett goda resultat genom att myndigheterna har kunnat dela information innan, under och efter en insats. Därigenom har de kunnat göra mer träffsäkra kontroller samt mer välunderbyggda utredningar och andra administrativa åtgärder.

AKC¹⁴ Öst arbetar primärt med att skapa kontaktvägar mellan lokala, regionala och nationella myndigheter, inte minst kontakterna med kommunerna.

AKC Väst ser ett stort signalvärde i att myndigheterna genomför insatser tillsammans, vilket skapar ett mervärde.

AKC Mitt bedömer att det kommer att ta en tid innan de kan visa effekter, men att antalet arbetsplatsinspektioner ökar.

AKC Nord ser resultat som återkrav, nekade utbetalningar och tillstånd som inte beviljas. Ett resultat av arbetet som bedrevs under 2023 är att Migrationsverket har utfärdat färre arbetstillstånd under 2024 för personer som kommer till Sverige för att plocka bär. Det brottsförebyggande arbetet har gjort att större arbetsgivare vill delta för att motverka arbetslivskriminalitet, t.ex. genom att hitta var en viss entreprenör befinner sig på en stor byggarbetsplats. Centren skapar också en arena för myndigheterna att hantera misstänkt fusk, regelöverträdelser eller brottslighet som de tidigare inte visste vad de skulle göra med, kanske överträdelserna inte direkt berörde den egna myndigheten.

AKC Syd bedömer att deras stora antal genomförda kontroller, ofta med höga sanktions- och kontrollavgifter, har haft en brottsförebyggande effekt. Tillsammans med ett stort antal informationstillfällen till olika lokala och regionala aktörer som fackförbund, näringsliv och kommuner ger det en dubbel effekt. Myndighetssamverkan ger en bredare bild av arbetslivskriminaliteten.

14) Arbetslivskriminalitetscenter.

AKC Stockholm menar att deras arbete försvårar för arbetsgivare som är oseriösa och gör det kostsamt för dem, men att exakta effekter är svåra att mäta. Möjligheten som getts under året att arbeta mer tid vid centret har förstärkt möjligheten att försvåra för oseriösa arbetsgivare.

AKC Bergslagen upplever att de administrativa verktygen som sanktioner, avgifter, återkallelser och avslag ger effekt, men kanske inte i den utsträckning som krävs för att slå effektivt mot arbetslivskriminaliteten. Kraftfullare åtgärder behövs. Att myndigheterna agerar ihop bedöms ge en god preventiv effekt.

Myndigheternas resurstilldelning

För 2024 tilldelades myndigheterna 35,5 miljoner kronor utöver sina ordinarie förvaltningsanslag för arbetet mot arbetslivskriminalitet. I vårändringsbudgeten sköt regeringen till ytterligare 30 miljoner kronor. Medlen är fördelade enligt tabell 2.

Tabell 2.

Myndighet	Anslag	Extra anslag	Totalt, SEK
Arbetsförmedlingen	2 000 000	1 300 000	3 300 000
Arbetsmiljöverket	10 000 000	6 440 000	16 440 000
Ekobrottsmyndigheten	3 000 000	1 950 000	4 950 000
Försäkringskassan	2 000 000	1 300 000	3 300 000
Jämställdhetsmyndigheten	2 000 000	8 300 000	10 300 000
Migrationsverket	3 000 000	1 950 000	4 950 000
Polismyndigheten	6 500 000	4 200 000	10 700 000
Skatteverket	6 000 000	3 910 000	9 910 000
Åklagarmyndigheten	1 000 000	650 000	1 650 000
Totalt, SEK	35 500 000	30 000 000	65 500 000

Arbetsförmedlingen har under året avsatt cirka 12 400 timmar till samverkan mot arbetslivskriminalitet.

På **Arbetsmiljöverket** arbetar inspektörer, handläggare, kommunikatörer, jurister, analytiker, samordnare och chefer motsvarande cirka 60 årsarbetskrafter.

Ekobrottsmyndigheten lägger cirka 10 500 timmar på arbete med planering och urval samt uppföljning av kontroller vid centren, arbetet i de olika styrgrupperna, analysarbete och arbete med kommunikation, partsamråd och strategisk ledning.

Försäkringskassan har under 2024 redovisat 5 300 timmar för sitt arbete med arbetslivskriminalitet. Dessa timmar har de använt för arbete på strategisk och operativ nivå genom nationellt och regionalt deltagande i olika arbetsgrupper, bemanning av centren och skrivbordsutredningar. Försäkringskassans arbete i regeringsuppdraget samordnas internt av en nationell samordnare.

Jämställdhetsmyndigheten och regionkoordinatorerna har lagt totalt cirka 8 300 timmar på uppdraget mot arbetslivskriminalitet. Ungefär 2 200 av dessa timmar är fördelade på två utredare och en kommunikatör på Jämställdhetsmyndigheten. Dessa timmar har lagts på arbete i styrgrupp och nationella arbetsgrupper inom samverkan, samordning av regionkoordinatorerna, kunskapshöjande insatser till andra myndigheter, administrativt arbete och kommunikation. Övriga 6 100 timmar är tiden regionkoordinatorerna spenderat på centren, på arbetsplatsinspektioner och stöd till utsatta individer som identifierats vid inspektionerna.

Migrationsverket har under 2024 lagt cirka 8 000 timmar på uppdraget fördelat på 10 personer.

Polismyndigheten har inte en fullständig bild över den tid som läggs på arbetet mot arbetslivskriminalitet, men uppskattningsvis rör det sig om cirka 156 000 timmar för strategiskt och operativt arbete. Givet att det rör sig om många olika typer av arbetsuppgifter i en stor organisation är tidsåtgången svår att beräkna.

Skatteverket har redovisat totalt cirka 84 700 timmar på arbete inom uppdraget mot arbetslivskriminalitet. Av dem avser cirka en tredjedel kontrollbesök och cirka hälften skrivbordsutredningar och revision. Övrig tid har lagts på urval, analys, samordning och förebyggande arbete.

Åklagarmyndigheten har inom ramen för myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet redovisat 1 236 timmar fördelat på

deltagande i styrgrupper, arbetsgrupper etc., utbildningar, workshoppar, konferenser, administration och framtagande av en rättslig vägledning. Arbetet med förundersökningar och åtal är inte möjligt att särskilja för arbetet inom arbetslivskriminalitet.

Resurstilldelning vid centren

Arbetsförmedlingen bemannar centren och det operativa kontrollarbetet med en halv årsarbetskraft per region. Utöver det tillkommer bemanning i de regionala styrgrupperna samt de kontrollutredare som utreder de ärenden om misstänkta felaktiga utbetalningar som inkommer genom samverkan. Större delen av deltagandet i arbetet mot arbetslivskriminalitet bekostas genom Arbetsförmedlingens ordinarie förvaltningsanslag.

Arbetsmiljöverket bemannar respektive center med en regional samordnare samt cirka 30 inspektörer fördelade över regionerna. Under 2024 har ytterligare 18 inspektörer rekryterats för att arbeta riktat mot arbetslivskriminalitet.

Ekobrottsmyndigheten har en handläggare per center¹⁵ som får stöd av handläggare inom den ordinarie underrättelseverksamheten med informationsinsamling. Chefer deltar i de regionala styrgrupperna och säkerställer arbetet internt i regionerna genom samordning av det förebyggande arbetet och underrättelsearbetet. En analytiker följer det regionala arbetet för samordning på nationell nivå samt deltar i olika utvecklingsprojekt.

Försäkringskassan bemannar varje center med cirka en tredjedels årsarbetskraft för arbetet med urval, kontrollbesök och efterarbete. En viss del av de efterföljande kontrollutredningarna görs av Försäkringskassans medarbetare vid centren, medan resterande utredningar hanteras inom ordinarie kontrollverksamhet. En chef deltar på deltid i respektive regional styrgrupp.

Jämställdhetsmyndigheten finansierade under 2024 regionkoordinatorernas arbete med 11,9 miljoner kronor, varav cirka 2 miljoner kronor kom från Länsstyrelsen samt viss finansiering från kommuner. Arbetet avser människohandel för alla ändamål och det är svårt att specificera arbetet som uttryckligen bedrivs vid centren. Antalet arbetade timmar vid centren ger dock en fingervisning.

15) Stockholm undantaget där rekrytering pågår.

Migrationsverket bemannar varje center med drygt en halv årsarbetskraft samt sju chefer i de regionala styrgrupperna. Utöver det finns två nationella samordnare varav en biträdande.

Polismyndigheten har en nationell samordnare samt ska ha en regional samordnare vid varje center. Olika kompetenser och resurser krävs vid planering och genomförande av arbetsplatskontroller. Efterföljande utredningar omhändertas av utredare. Underrättelseverksamheten kopplas in till centrens arbete i viss utsträckning.

Skatteverket har under 2024 gjort satsningar motsvarande 52,7 miljoner kronor inom regeringsuppdraget. Resurser i form av revisorer och utredare har tillsatts efter behov och flera center har fått förstärkning i form av ytterligare handläggare.

Åklagarmyndigheten deltar inte i arbetet vid centren. De tilldelade medlen används bland annat till deltagande i styrgrupper, olika arbetsgrupper, workshoppar och konferenser riktade mot människohandel, översättningskostnader etc.

Extra anslag i vårändringsbudgeten

I juni 2024 fördelade regeringen, via Arbetsmiljöverket, ett extra anslag till myndigheterna inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet.

Arbetsförmedlingen har inte haft möjlighet att anställa tidsbegränsad personal, och har därför inte heller använt anslaget.

Arbetsmiljöverket har använt anslaget till en omfattande informationskampanj under december 2024 riktad till allmänheten och utsatta arbetstagare, samt en förstudie kring en myndighetsgemensam digital arbetsyta eller ärendesystem.

Ekobrottsmyndigheten har använt det extra anslaget till det samlade arbetet inom ramen för regeringsuppdraget och bemanning av centren för delar som tidigare bekostades genom det ordinarie förvaltningsanslaget.

Försäkringskassan har höjt antalet arbetade timmar vid centren och genomfört fler kontrollutredningar, vilket lett till fler ärenden och åtgärder. Det högre anslaget har också gjort det möjligt att rekrytera en analytiker och sju kontrollutredare som är delaktiga i att intensifiera arbetet. Dessutom förbereder sig Försäkringskassan

inför det nya uppdrag gällande kontroll av A1-intyg som de har fått i regleringsbrevet för 2025.

Jämställdhetsmyndighetens extra anslag var särskilt riktat mot arbetet med regionkoordinatorerna för fler och ökade anställningar. IOM har tilldelats medel för att förstärka återvändandeprogrammet för människohandel och prostitution. Arbetet mot arbetslivskriminalitet har ökat ansökningarna till programmet. Utöver det har personella resurser stärkts, kunskapshöjande aktiviteter har genomförts och stödmaterial till utsatta har utökats.

Migrationsverket har förordnat en analytiker till datadriven analys för att upptäcka brottsliga företag, samt genomfört en heldags workshop för att utveckla arbetet mot arbetslivskriminalitet under 2025.

Skatteverket har använt tilldelade medel för att tillsätta resurser enligt vad som anges under rubriken *Resurstilldelning vid centren* ovan.

Åklagarmyndigheten har gett en åklagare i uppdrag att på heltid utföra arbetsuppgifter inom ramen för regeringsuppdraget mot arbetslivskriminalitet, och då främst, men inte uteslutande, arbete mot människohandel och människoexploatering.

Polismyndigheten använde det extra anslaget för att kompetensutveckla myndigheten om uppdraget avseende arbetslivskriminalitet. Varje polisregion fick genomföra valfri kompetenshöjande aktivitet.

- Region Bergslagen, Väst och Öst genomförde konferenser med bred representation från Polismyndigheten. Deltagare var bland annat lokalpoliser, operativa koordinatörer, gränspolis och underrättelsehandläggare.
- Region Mitt åkte till Europol i Haag för att utveckla sin kunskap om det europeiska och internationella arbetet.
- Region Syd genomförde en resa till Belgien för ett erfarenhetsutbyte kring deras arbete mot människohandel och människoexploatering. På resan till Belgien deltog även personer från region Stockholm och Åklagarmyndigheten.
- De nationella samordnarna genomförde en resa till Europol i Haag för att fördjupa kunskaperna om det europeiska arbetet mot människosmuggling och öka de internationella kontakterna.

Polismyndigheten genomförde också en nationell konferens med deltagare från samtliga polisregioner. Konferensen inriktades på den fortsatta utvecklingen av arbetet mot arbetslivskriminalitet utifrån det nya regeringsuppdraget, både internt inom Polismyndigheten och i samverkan.

Ta tillvara metoder och arbetssätt som utvecklas på respektive myndighet

I arbetet mot arbetslivskriminalitet finns ett fortlöpande uppdrag att säkerställa att metoder och arbetssätt som utvecklas tillvaratas i respektive myndighets ordinarie verksamhet, så att myndighetssamverkan fungerar effektivt och varaktigt. Det här avsnittet redogör för respektive myndighets arbete med att utveckla metoder och arbetssätt.

Arbetsförmedlingens arbete med ärende- och informationsflöden

Arbetsförmedlingen har utvecklat det interna arbetet med ärende- och informationsflöden till och från samverkan mot arbetslivskriminalitet. Syftet är att ta reda på hur erfarenheterna från det arbetet kan användas för att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet i den ordinarie verksamheten.

Arbetsförmedlingen har från och med 2024 en permanent funktion som genomför oannonserade kontrollbesök hos arbetsgivare. Det finns två inspektörer per region enligt Arbetsförmedlingens regionindelning.

Arbetsmiljöverkets avdelning för myndighetsgemensam kontroll

Arbetsmiljöverket har tidigt, sedan 2019, satsat på en egen avdelning riktad mot myndighetsgemensam kontroll. Sedan 2023 arbetar där specialiserade inspektörer samt regionala och nationella samordnare med metodutveckling tillsammans med de andra myndigheterna.

Ekobrottsmyndighetens interna samordning och kompetenshöjning

Ekobrottsmyndigheten har under 2024 utvecklat den interna samordningen och genomfört kompetenshöjande insatser. De har planerat kompetenshöjande insatser inför 2025 för att öka intern samverkan och utveckla interna metoder och arbetssätt för samtliga verksamhetsgrenar: underrättelseverksamhet, brottsförebyggande arbete samt utredning och lagföring.

Ekobrottsmyndigheten har dessutom fortsatt att utveckla arbetssätt för att identifiera sårbarheter i lagar och regelverk.

Försäkringskassans möten med styrgrupper och arbetsgrupper

Försäkringskassan har genomfört regelbundna möten med de medarbetare som deltar i styrgrupperna samt i arbetsgrupperna. Syftet med mötena är att samordna arbetet inom uppdraget.

Försäkringskassan har också skapat ett forum för erfarenhetsutbyte för de medarbetare som arbetar på centren för att de ska kunna dra lärdomar av det arbete som görs vid respektive center.

En intern rutin har tagits fram för hantering av misstänkt felaktiga A1-intyg.

Migrationsverkets arbete med informationshantering

Under 2024 har Migrationsverket tagit fram en rutin för hur information som kommer från myndighetssamverkan ska omhändertas operativt och statistiskt. De har också arbetat med att förbättra hur information går in i samverkan.

För 2025 planerar de att ta fram mätbara variabler för till exempel initierade återkallelser. För att motverka att olika tillstånd missbrukas fokuserar Migrationsverket det interna arbetet på två huvudområden: en förbättrad informationshantering av tips som rör misstänkta företag och en förbättrad handläggning av ärenden som omfattar misstänkt brottslighet.

Under 2024 har arbetet framför allt fokuserat på att förbättra informationshanteringen: Förmågan att omhänderta information om misstänkta arbetsgivare och se till så att informationen når rätt ärenden och rätt delar av verksamheten har utvecklats under året.

Polismyndighetens nätverk av samordnare

Polismyndigheten har en regional och en nationell samordnare vid varje center för att arbeta på djupet och bredden. Varje region har därmed förmåga att arbeta lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Nätverket av samordnare skapar en effektiv kunskapsöverföring.

Skatteverkets brottsbekämpande avdelning

Efter en omorganisering under 2024 har Skatteverket numera en brottsbekämpande avdelning vars uppdrag är att förebygga, motverka och utreda ekonomisk brottslighet, allvarligt skatteundandragande och folkbokföringsbrott. Inom avdelningen

finns sju geografiskt avgränsade brottsbekämpande enheter som följer samma regionindelning som centren. Enheterna hanterar bland annat arbetet mot arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet vilket innefattar beskattning, underrättelseverksamhet, brottsutredning samt folkbokföring.

Skatteverket har även en intern styrgrupp, olika nätverk och mötesforum för att utveckla arbetet nationellt och regionalt mot arbetslivskriminalitet. För att bli mer träffsäkra i kontrollbesök och utredningar pågår ett arbete med att se över arbetsrutiner.

Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning

Åklagarmyndigheten tar fram en rättslig vägledning som ska användas i arbetet mot människohandel och människoexploatering i samverkan med andra myndigheter.

Utvecklingen av arbetet att motverka arbetslivskriminalitet

I arbetet att motverka arbetslivskriminalitet ingår ett uppdrag att utveckla arbetsmetoderna i syfte att öka effekterna av kontrollbesöken och efterföljande utredningar. Den nationella styrgruppen för uppdraget beslutade om ett nytt direktiv för det myndighetsgemensamma metodstödsarbetet. Skatteverket har under 2024 fortsatt att vara sammankallande för metodstödsgruppens arbete.

Den nationella styrgruppen har även beslutat om ett uppdragsdirektiv för det myndighetsgemensamma analysarbetet och en grupp har tillsatts. Skatteverket är sammankallande för analysgruppen som hade uppstartsmöte i november 2024. Enligt uppdragsdirektivet ska analysgruppen initialt ta fram ett förslag på mål för arbetet utifrån de förutsättningar som finns inför 2025.

Vid centren har det under året riktats ett stort fokus på att utveckla förberedelsearbetet och planeringen inför insatser i och med att ny lagstiftning ger myndigheterna ökade möjligheter och skyldigheter att dela information.

Utveckling, nya arbetsätt och kompetenshöjande insatser – arbetslivskriminalitet som är särskilt komplex

Myndigheterna har under året genomfört ett flertal olika kompetenshöjande insatser samt provat nya arbetsätt när det gäller arbetslivskriminalitet som är särskilt komplex. Interna och myndighetsgemensamma kunskapshöjande seminarier och konferenser med fokus på människohandel och människoexploatering har genomförts. Myndigheterna har också hållit workshoppar för att tillsammans identifiera vilka åtgärder som behövs för att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet ska bli mer effektiv mot människohandel och människoexploatering. I det här avsnittet finns exempel på de kompetenshöjande insatser och nya arbetsätt som har genomförts under 2024.

Nationella styrgruppen och nationella partssamsrådsgruppen har anordnat nationella informationsinsatser

Under året har nationella styrgruppen och nationella partssamsrådsgruppen anordnat nationella informationsträffar som sänts digitalt för medarbetare inom uppdraget mot arbetslivskriminalitet.

- Byggföretagen/ID06 har informerat om sitt arbete med ID06-kort och kommande förändringar.
- Arbetsmiljöverket höll ett digitalt informationstillfälle för bland annat samtliga center och byggpartsområdena gällande Europeiska arbetsmyndigheten (ELA)¹⁶ och utstationering.
- Genom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet projekt avseende avfallsbrottslighet har Polismyndigheten, Länsstyrelsen i Stockholm respektive Skåne och Södertälje kommun informerat om nuläget gällande byggavfall.
- Upphandlingsmyndigheten har informerat om sitt regeringsuppdrag att stimulera en utvecklad styrning och organisering av inköpsarbetet med fokus på arbetslivskriminalitet.
- Transportstyrelsen har informerat om sitt arbete och hur det kan bidra i arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Arbetsförmedlingen har genomfört interna kompetenshöjande insatser

Arbetsförmedlingen har under året genomfört interna kompetenshöjande insatser i syfte att öka kunskapen om arbetslivskriminalitet. För att ytterligare stärka Arbetsförmedlingens motståndskraft mot felaktiga utbetalningar har de inrättat mötesforum på regional strategisk nivå mellan Arbetsförmedlingens representanter i de regionala styrgrupperna och de regionala kontaktpersonerna för felaktiga utbetalningar.

Dessutom har Arbetsförmedlingen under året fortsatt att utveckla den statistiska modellen som de tagit fram. Modellens syfte är att identifiera riskområden för felaktiga utbetalningar och generera granskningsvärda objekt till samverkan. I nuläget sker validering av modellen genom granskning av objekt som modellen genererat.

Arbetsmiljöverkets handläggare och inspektörer har deltagit i europeiska utbyten

Arbetsmiljöverket har genom den Europeiska arbetsmyndigheten deltagit med handläggare och inspektörer i olika utbyten för att kompetensutveckla och dela goda arbetssätt. De har även genomfört interna utbildningar gällande förvaltningsrätt,

16) Europeiska arbetsmyndighetens uppdrag är att bidra till bättre samarbete mellan EU-länderna, samordna gemensamma inspektioner, göra analyser och riskbedömningar av arbetstagarnas rörlighet över gränserna och medla i tvister mellan EU-länder. Hämtat den 2025-01-16, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-labour-authority-ela_sv.

sekretess och offentlighetsprincipen och hur det påverkar det myndighetsgemensamma arbetet.

Ekobrottsmyndigheten vill samverka

Ekobrottsmyndigheten har genomfört interna kompetenshöjande insatser genom bland annat föreläsningar. De har också på regional nivå utforskat möjligheterna att samverka med Åklagarmyndigheten om människoexploatering, en brottstyp som inte ingår i Ekobrottsmyndighetens brottskatalog.

Försäkringskassan tar fram en rutin för att hantera falska A1-intyg

Flera olika verksamheter inom Försäkringskassan har samarbetat för att bland annat ta fram en ny rutin för att hantera misstänkt förfalskade A1-intyg:

- rättsavdelningen i syfte att se över möjligheter till utbyte med andra länder
- den enhet som arbetar med försäkringstillhörighet för att utreda om personen omfattas av socialförsäkring i Sverige
- kontrollverksamheten i syfte att delge information till övriga berörda myndigheter, exempelvis Skatteverket i fråga om arbetsgivaren betalar in skatter och avgifter för den anställda.

Jämställdhetsmyndigheten och Polismyndigheten genomförde ett gemensamt kunskapsseminarium

Jämställdhetsmyndigheten och Polismyndigheten genomförde under året ett gemensamt kunskapsseminarium riktat till poliser i hela Sverige som utför inre utlänningskontroller. Syftet var att höja kunskapen om människohandel och människoexploatering, och att skapa bättre förutsättningar för samverkan kring ämnet.

Jämställdhetsmyndigheten arrangerade en workshop tillsammans med Östersjöstaternas råd

I samarbete med Östersjöstaternas råds expertgrupp mot människohandel arrangerade Jämställdhetsmyndigheten en heldagsworkshop som riktade sig till chefer eller personer med nationellt samordningsansvar på de myndigheter som ingår i samverkan mot arbetslivskriminalitet. Syftet med dagen var att gemensamt identifiera vilka åtgärder som behövs för att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet ska bli mer effektiv mot människohandel och människoexploatering.

Migrationsverket har fokuserat på tillstånd för tredjelandsmedborgare. Migrationsverkets fortbildning vad gäller arbetslivskriminalitet har under året fokuserat på de enheter som handlägger tillstånd för varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare. Det är en tillståndskategori som i interna granskningar visat sig vara starkt utsatt för arbetslivskriminella upplägg. Migrationsverket har under 2024 fokuserat på att utveckla arbetssätt för att motverka att företag bidrar till människoexploatering och människohandel.

Under året har Migrationsverket dessutom arbetat för att knyta samman redan inarbetade rutiner för att upptäcka och hantera indikationer på människohandel och människoexploatering, med arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Polismyndigheten har arbetat på flera nivåer

Polismyndigheten har ett internt kunskapsforum om människohandel, där representanter för arbetet inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet deltar.

Gränspoliserna har fortsatt att utveckla sitt arbete mot brott mot utlänningslagen och hur lagen ska tillämpas när Migrationsverket beviljar tillfälliga uppehållstillstånd och betänketid¹⁷ för personer som kan visa sig vara målsägare i ärenden om människohandel eller människoexploatering.

På nationell nivå finns ett nätverk med deltagare från olika verksamheter inom Polismyndigheten som har regelbundna möten. Syftet med nätverket är att utveckla arbetet mot arbetslivskriminalitet och driva arbetet framåt.

För att öka kunskapen om arbetslivskriminalitet kopplat till människohandel och människoexploatering håller de polisiära samordnarna för arbetslivskriminalitet årligen en lektion på Polismyndighetens människohandelsutbildning.

17) En utländsk medborgare som kan antas vara utsatt för människohandel eller människoexploatering enligt 4 kap. 1 § a-b, och som saknar tillstånd att vara i Sverige kan beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i 30 dagar. Detta med stöd av 5 kap. 15 § 2 st utlänningslagen. Det tidsbegränsade uppehållstillståndet ska ge personen möjlighet att återhämta sig från det brott som hen kan antas ha drabbats av och betänketid för att ta ställning till om hen vill medverka i en brottsutredning. Det är Migrationsverket som fattar beslut i ärenden som rör betänketid. Hämtat 2025-01-14, <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Socialnamnden.html>.

Under året har det kommit ny lagstiftning om självständigt förverkande¹⁸, som innebär att Polismyndigheten kan ta beslag utan brottsmisstanke. Denna kan komma att användas och få betydelse för arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Skatteverket påverkas av nya lagar

Med anledning av den nya lagen om uppgiftsskyldighet etablerade Skatteverket under året temat *Nationellt informationsutbyte mot fel, fusk och brott* (NIFFOB). Det har förbättrat handläggarnas förutsättningar att delge andra myndigheter information som behövs för att minska felaktiga utbetalningar samt i arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Skatteverket har också arbetat med att förbereda verksamheten på nya lagar på informationsutbytesområdet, samt en ny långsiktigt hållbar helhetslösning för informationsutbyte. I det arbetet ingår även att ta fram ett utbildningspaket som ska bidra till kompetensutveckling om uppgiftsskyldigheten.

Skatteverket har även tillsatt en särskild arbetsgrupp med rättsliga representanter för att omhänderta frågor som rör tillämpningen av lagstiftningen och sprida kunskapen till medarbetarna. Det ökar förutsättningarna att på ett korrekt och effektivt sätt utnyttja lagstiftningen för att göra skillnad i arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Åklagarmyndigheten har höjt kunskapen om människohandel

Åklagarmyndigheten har genomfört ett antal workshoppar i samband med att de tog fram den rättsliga vägledningen, bland annat en för människohandelsåklagare och åklagarrevisorer. De har också genomfört en workshop om hur vägledningen ska användas för chefer och människohandels- och människoexploateringsspecialister.

Åklagarmyndigheten har också tagit initiativet till kontinuerlig samverkan med Polismyndigheten för att diskutera gemensamma frågor med inriktning på utredningsverksamheten gällande människohandelsbrotten.

18) Exempelvis lag (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Dessutom har Åklagarmyndigheten beslutat att Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet ska handlägga även ärenden om människoexploatering utöver ärenden om människohandel. Syftet är att öka lagföringen genom ökad kunskap och erfarenhet samt ökad enhetlighet i ärendehantering.

Task Force Bär – Jämställdhetsmyndighetens pilotprojekt

Jämställdhetsmyndigheten har under året bedrivit pilotprojektet Task Force Bär. Mål och syfte med initiativet var att förebygga och bekämpa exploatering av arbetstagare inom bärplockningsbranschen mer effektivt. Pilotprojektet var också ett försök att skapa nya sätt att arbeta strategiskt med konkreta problem på ett myndighetsgemensamt sätt.

Myndigheterna inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet bjöds in att medverka tillsammans med andra aktörer som civilsamhället, fackförbund, kommuner med flera. Initiativet inleddes med två samverkansdagar i Umeå. Utöver det sammankallade Jämställdhetsmyndigheten till ytterligare två möten under året för att följa arbetet under bärsäsongen.

En utvärdering från arbetet visar att Task Force Bär bidragit både till arbetet mot exploatering och till kortare vägar för kontakt och samverkan mellan myndigheter. Av de som svarade på utvärderingen ansåg 80 procent att arbetet inom Task Force Bär hade varit användbart för deras eget arbete inom den egna myndigheten. Utvärderingen visade också att det finns ett stort behov för mer samordning av detta slag kring specifika frågor. Initiativet bidrog också till ökad samsyn av problembilden och bättre förståelse kring varandras uppdrag och verktyglådor. Det gav också motivation till att arbeta mer prioriterat och på nya sätt mot problematiken.

Regionalt utvecklingsarbete på centren

Flera center beskriver att de har utvecklat det myndighetsgemensamma arbetet kopplat till mer komplex arbetslivskriminalitet och fördjupat beredningen inför insatser, där informationsdelningen om objekt har ökat tack vare lagen om uppgiftsskyldighet. Flera center lyfter att de har utvecklat samarbetet med de regionala underrättelsecentren som finns inom ramen för satsningen mot organiserad brottslighet.

AKC Bergslagen har till exempel tack vare lagstiftningen förbättrat myndigheternas genomlysning av objekt. Och AKC Stockholm

beskriver att centret börjat utveckla kontakter även med andra myndigheter som inte ingår i uppdraget mot arbetslivskriminalitet.

Centren fokuserar på branscher med människohandel

Centren försöker fokusera på branscher där det finns människohandel eller människoexploatering, bland annat massagesalonger i Väst och Mitt, nagelsalonger i Mitt och bärindustrin i Nord. Flera center lyfter vikten av regionkoordinatorerna i arbetet mot arbetskraftsexploatering.

AKC Öst lyfter fram regionkoordinatorerna och deras roll i planeringen av insatser, så att de kan nå potentiella brottsoffer. Det har resulterat i att centret har kunnat bemanna med kompetenser kopplat till människohandel och människoexploatering på ett bättre sätt. Tolkar och fler regionkoordinatorer har till exempel använts vid insatser, vilket har förbättrat kommunikationen med potentiella brottsoffer.

AKC Syd betonar att det är avgörande och en framgångsfaktor att även andra viktiga aktörer bjuds in, så som människohandelssamordnare på Polismyndigheten.

I bärärendet har AKC Nord under 2024 vidareutvecklat arbetet till att i än högre grad vara ett långsiktigt myndighetsgemensamt arbete. Arbetet har även inkluderat regionalt underrättelsecenter. Vid sidan av utförda kontroller är utfallet med färre beviljade tillstånd en effekt av dels centrets arbete, dels de myndighetskontakter som knutits genom centret. På så vis har eventuell exploatering undvikits. Under 2024 har även bär företagare som kontrollerades under 2023 fått näringsförbud samt fällts för grov människoexploatering i både tingsrätt och hovrätt. AKC nord ser även att det arbetssätt som tagits fram inom bärärendet kan appliceras på andra områden, såsom grön näring (skogsbruk).

Exempel på regionalt arbete

Exemplen nedan är hämtade från tre olika center mot arbetslivskriminalitet och visar på vikten av att kunna dela information innan och under insatser, hur samverkan mellan myndigheter ger effektiva kontroller och resultat men även på vikten av samverkan med andra aktörer så som kommuner, andra myndigheter och de regionala underrättelsecentren.

Insatsdag inriktad på byggbranschen i region mitt

AKC Mitt genomförde under året en insatsdag inriktad på byggbranschen på en av orterna i regionen. Vid urvalet av objekt för insatsen testade centret ett nytt tillvägagångssätt, som nu var möjligt tack vare lagen om uppgiftsskyldighet. Insatsen krävde ett gemensamt förarbete. Detta första urval bearbetades sedan av samtliga myndigheter på centret. Utifrån detta togs ett antal intressanta byggarbetsplatser fram.

Vid kontrollen medverkade Polismyndigheten, Skatteverket och Arbetsmiljöverket. Vid ett av objekten var det stor oordning på arbetsplatsen och det påträffades utländsk arbetskraft som inte var anmälda i utstationeringsregistret. Det saknades även personalliggare trots att byggarbetsplatsen var anmäld till Skatteverket. Arbetsmiljöverket satte förbud på arbete från ställning eftersom det fanns allvarliga fallrisker. Polismyndigheten kontrollerade utländsk arbetskraft.

Under kontrollen uppmärksammades det att det kom in transporter med fyllnadsmassor som verkade innehålla osorterade rivningsmassor. Kommunens miljökontor kontaktades och utifrån den information som kunde lämnas från kontrollen beslutade kommunen att komma ut omedelbart för tillsyn. Efter detta öppnade kommunen ett ärende och gjorde en anmälan om miljöbrott till Polismyndigheten.

Fortsatt handläggning av ärenden sker nu hos kommunen, Arbetsmiljöverket, Skatteverket samt Polismyndigheten. Att centren kan dela information med varandra och har en bra kontakt med kommuner och andra aktörer som inte är med i regeringsuppdraget, men som kan bidra i arbetet mot arbetslivskriminalitet, är viktigt i arbetet med att motverka arbetslivskriminalitet.

Insats inriktad på torghandel i region Bergslagen

Under året har AKC Bergslagen genomfört en större insats efter samarbete med regionalt underrättelsecentrum. Inför insatsen hade centret hämtat in uppgifter från olika myndigheter och kommuner. De hade även genomfört spaning på objekten i ärendet. Vid insatsen genomfördes arbetsplatskontroller av lager och försäljningsplatser kopplat till torghandel.

Förutom myndigheterna inom center mot arbetslivskriminalitet deltog även Kronofogdemyndigheten, Jordbruksverket och berörda kommuner. De myndigheter som inte deltog operativt fanns

tillgängliga som stöd på distans. Insatsen utmynnade i 14 besökta arbetsställen varav 7 arbetsplatsinspektioner.

- Arbetsmiljöverket fann brister i säkerheten, samt en underårig som hanterade kontanter, vilket renderade en sanktionsavgift.
- Polismyndigheten upptäckte förutom brott mot utlänningslagen även folkbokföringsbrott, häleri, stöld och ringa narkotikabrott.
- Det gjordes även orosanmälningar till socialtjänsten enligt socialtjänstlagen.

Berörda kommuner fattade beslut om förbud att sälja i vissa områden, och har även förelagt om viten och sanktionsavgifter. Kronofogdemyndigheten utmätte tillgångar till ett högt värde i form av bland annat fordon, klockor, guld och kontanter. Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten har startat utredningar om skatte- och bokföringsbrott.

I samband med insatsen gjordes även en kommunikationsinsats med budskap till allmänheten om att man ska vara observant på hur denna till synes obetydliga verksamhet bidrar till penningtvätt, skatteundandragande och människoexploatering, samt finansierar den organiserade brottsligheten. Allmänheten informerades om vad man kan göra för att undvika att handla hos oseriösa försäljare.

Möjligheten att dela information och genomföra denna typ av gemensamma insatser är en förutsättning för att få ett gynnsamt utfall. Var för sig hade denna insats med all sannolikhet inte gett samma resultat då man på plats direkt kunde dela information vilket ger effektiva inspektioner.

Oanmälda arbetsplatsinspektioner i region väst

Under två dagar i november genomfördes 79 oanmälda arbetsplatsinspektioner i samtliga kommuner i Halland. Kontrollerna genomfördes inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet genom centret i väst, och skedde i samarbete med bland andra Polismyndigheten, Skatteverket, Migrationsverket, Kronofogden och Försäkringskassan.

Samarbetet möjliggjorde en bred insats där olika typer av regelbrott kunde identifieras och åtgärdas.

- Allvarliga arbetsmiljöbrister och farliga arbetsmaskiner upptäcktes och belades med omedelbara förbud.
- 59 inre utlänningskontroller ledde till två anmälningar mot arbetsgivare enligt utlänningslagen.
- 34 ärenden med skatteanmärkningar ledde till vidare utredning av Skatteverket.
- 21 ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd ledde till vidare behandling av Migrationsverket.

En framgångsfaktor var det nära samarbetet mellan myndigheterna.

Utveckling av metoder och verktyg

Metodstödsgruppen har befunnit sig i en ny uppstartsperiod efter lanseringen av metodstödet under våren 2024. I samband med det nya uppdragsdirektivet från nationella styrgruppen har gruppens huvudfokus varit att, utöver att ta fram introduktionsmaterial till centren, fokusera på att ta fram stöd för ärendehantering på regional nivå för att se hur tidigare ärendehanteringsfil och åiterrapporteringsmall kan utvecklas.

Arbetet med en sammanhållen ärendehantering och uppföljning har stött på utmaningar under året, inte minst utifrån att det saknas förutsättningar i form av gemensamma lagringsytor. Vad gäller arbetssätt har metodstödsgruppen haft som utgångspunkt att utgå ifrån vad som fungerar, sprida goda exempel och ha en tätare dialog med regionerna. Gruppen har till exempel inlett en dialog med Arbetsmiljöverkets samordnare för respektive center och bland annat genomfört en workshop med dem gällande ärendehantering.

Målet för metodstödsgruppen har varit och är fortsatt att ha en kontinuerlig dialog med samordnarna för att metodstödsgruppen ska kunna ta rollen som stöttande funktion. Vidare ska metodstödsgruppen även ta fram en struktur för att omhänderta synpunkter och förbättringsförslag från centren.

En ny lag om uppgiftsskyldighet

Den 1 juli 2024 infördes en ny sekretessbrytande lagstiftning: lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystem samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Inför lagförändringen påbörjades under

våren ett myndighetsgemensamt arbete inom MUR-samverkan¹⁹ med uppdrag att

- skapa en samsyn om tolkningen av lagen och dokumentera den i ett PM
- ta fram de uppgifter som respektive aktör i arbetsgruppen behöver från övriga aktörer i gruppen, vilka uppgifter som ska lämnas till vilken aktör, kartlägga de uppgiftsutbyten som idag finns, samt ge förslag på kompletterande uppgiftsutbyten.

Effekterna av uppdraget har varit att berörda myndigheter på ett snabbare och mer enhetligt sätt har kunnat uppfylla sin uppgiftsskyldighet enligt den nya lagen.

Sedan lagen trädde i kraft har förutsättningarna för det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet förbättrats avsevärt. Det har inneburit en stor omställning och mycket engagemang att påbörja arbetet med att anpassa myndigheternas arbete till den nya lagstiftningen. Genom att kunna dela information i samtliga stadier från planering till uppföljning har informationsflödet ökat på centren, och de har kunnat göra effektivare arbetsplatskontroller och administrativa åtgärder mot riktade målgrupper. Det kvarstår dock en del arbete med praktiska och digitala lösningar för att öka effektiviseringen av informationsutbytet.

Gemensamma urval

Skatteverket har under hösten initierat en myndighetsgemensam urvalsgrupp på nationell nivå. Syftet är att skapa urvalsmodeller som bland annat bygger på maskinella data från respektive myndighet. Urvalet ska fokusera på risker som går mot arbetslivskriminalitet ur ett samhällsperspektiv.

En önskad effekt är att myndigheterna på ett strukturerat sätt ska kunna göra myndighetsgemensamma prioriteringar som ska leda till ett mer riskbaserat och träffsäkert urval på centren mot arbetslivskriminalitet. Ambitionen är att urvalsgruppen ska bli en bestående arbetsgrupp som ska stödja centren med urval.

19) Förkortningen MUR står för "motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter, mot missbruk och brott i välfärdssystemen". MUR tog initiativet till det myndighetsgemensamma arbetet och omfattar ett antal myndigheter.

Nationellt projekt om utstationering och A1-intyg

Myndigheterna som ingår i regeringsuppdraget mot arbetslivskriminalitet har genom åren uppmärksammat särskilda svårigheter kopplat till arbetskraft som är utstationerad till Sverige. Det gäller särskilt när gemensamma arbetsplatskontroller genomförts.

Gruppen utstationerad arbetskraft har identifierats som särskilt sårbar eftersom det många gånger rör sig om personer från tredjeland med svag eller obefintlig koppling till den europeiska arbetsmarknaden. De är därför lätta offer för människohandel och exploatering. Företagen som utnyttjar arbetskraften antas tjäna stora pengar på att undgå att betala skatter och sociala avgifter i någon EU-stat. Myndigheterna har även uppmärksammat att tillvägagångssättet för att utnyttja utstationerad arbetskraft innebär förfalskningar av dokument och intyg, bland annat de så kallade A1-intygen. Det innebär att det antagligen finns en stor grupp människor som helt saknar social- och sjukvårdsförsäkring i Sverige.

För att tillsammans tackla problemen kopplade till den utstationerade arbetskraften startade ett projekt under hösten 2024, beslutat av den nationella styrgruppen. Enligt uppdragsdirektivet ska deltagande myndigheter ta fram en gemensam problembild, föreslå förändringar samt ta fram ett gemensamt arbetssätt för att på ett bättre sätt effektivisera arbetet kring utstationeringar och A1-intyg. Förslag på pilotprojekt kommer att tas fram och genomföras under 2025.

Projektet har under hösten tagit fram en gemensam problembild som tydligt visar att flera myndigheter påverkas av regelverken kring utstationering och A1-intyg. Projektet har fått förlängd uppdragstid och förväntas vara klart med arbetet i maj 2025.

Kommunikation

Under 2024 har myndigheterna i samverkan mot arbetslivskriminalitet genomfört kommunikationsinsatser riktade mot såväl allmänheten som utsatta arbetstagare. Kommunikationsinsatserna mot allmänheten har syftat till att stärka kunskapen hos allmänheten och andra relevanta aktörer, samt förändra attityder i syfte att motverka arbetslivskriminalitet. Kommunikationsinsatser som riktats mot utsatta arbetstagare har syftat till att stärka gruppens kunskap om sina rättigheter och om möjligheter till stöd som finns. Myndighetsgemensam kommunikation har även skett löpande under året i anslutning till bland annat kontrollinsatser.

Informationsinsatser riktade till allmänheten

Under året genomfördes två nationella kommunikationsinsatser till allmänheten. I juni genomfördes en insats i sociala medier. Insatsen kommunicerades i egen regi och i egna kanaler. Myndigheterna kommunicerade samtidigt och hade samma syfte, att stärka allmänhetens kunskap och påverka attityder till arbetslivskriminalitet. Tillsammans nåddes närmare 500 000 personer.

Ytterligare en insats riktad till allmänheten genomfördes i december 2024. Myndigheterna har arbetat fram ett koncept som går ut på att visa att det bakom ett lågt pris kan finnas en mörk baksida. Till skillnad från insatsen under sommaren ville myndigheterna med denna insats även få målgruppen att agera genom aktiva val som att ta kvitto, kolla upp företag innan man anlitar dem och att se till att företag har F-skattsedel.

Syftet var att väcka målgruppens känsla för att vilja göra rätt och inte bidra till arbetslivskriminalitet. Insatsen syntes i dagspress och lokalpress i december och även på Facebook och Instagram. Annonserna var länkade till Arbetsmiljöverkets webbplats, av.se.

Informationsinsatser riktade till utsatta arbetstagare

Kommunikationsinsatsen mot utsatta arbetstagare genomfördes två gånger under året. Under september månad genomförde myndigheterna en kommunikationsinsats med syfte att stärka utsatta arbetstagares kunskap om sina rättigheter och de möjligheter

till stöd som finns. Även denna insats kommunicerades i egen regi och i egna kanaler.

Myndigheterna valde att kommunicera på Facebook. Inläggen översattes till engelska, rumänska, polska och ukrainska eftersom en stor del av målgruppen utsatta arbetstagare inte pratar svenska. Inläggen gjordes synliga för personer som vistas i Sverige och har valt någon av dessa språkställningar på Facebook. Alla inlägg länkade till Jämställdhetsmyndighetens webbplats Before You Go.

Under perioden som insatsen pågick exponerades inläggen i sociala medier mer än 4 miljoner gånger och närmare 5 000 personer besökte Jämställdhetsmyndighetens webbplats Before You Go via inläggen (jämfört med normalt 1 000 under samma period). Besöken till webbplatsen skedde under kvällstid och besökarna stannade kvar i mer än fyra minuter, jämfört med en normal besökstid på mindre än två minuter.

I december 2024 genomförde myndigheterna mot arbetslivskriminalitet ytterligare en kommunikationsinsats mot utsatta arbetstagare. Även här utgick arbetet från att genom direkt tilltal till målgruppen berätta att de har rättigheter när de arbetar i Sverige. Myndigheterna valde att kommunicera framför allt i sociala medier utifrån erfarenheter och lärdomar från insatsen tidigare under hösten. Inläggen översattes även den här gången till engelska, rumänska, polska och ukrainska. Alla inlägg länkade till Jämställdhetsmyndighetens webbplats Before You Go.

En lärdom som myndigheterna har dragit under året är att ett arbete riktat till båda målgrupperna behöver vara långsiktigt, där man succesivt också bygger upp samarbete med andra organisationer. Att utveckla ett samarbete med civilsamhället och fackförbund kan vara bra, eftersom det ofta är dem utsatta arbetstagare möter i första hand.

Samråd med arbetsmarknadens parter

Det förebyggande arbetet som myndigheterna bedriver inkluderar samråd med arbetsmarknadens parter och förebyggande aktiviteter. Det är en viktig del i regeringsuppdraget mot arbetslivskriminalitet. Den nationella partssamrådsgruppen ansvarar för att bedriva partssamråd på nationell nivå samt sätta ramar för samråd och förebyggande arbete på regional nivå. Partssamrådsgruppen samverkar aktivt med berörda branscher där samråd sker, inte minst genom erfarenhetsutbyte där signaler och information inhämtas från regional nivå.

På regional nivå är det den regionala styrgruppen kopplat till respektive center mot arbetslivskriminalitet som ansvarar för att samråd med parterna och förebyggande arbete bedrivs.

Utifrån uppdraget behöver myndigheterna samråda med fler parter och branscher, nationellt som regionalt, och under året har myndigheterna genom nationella partssamrådsgruppen arbetat med att utveckla arbetet.

Extern strategi

Under året antog och beslutade myndigheterna om en extern strategi för partssamråd. Denna har delats med de parter som myndigheterna samråder med.

Syftet i den externa strategin med samråd mellan myndigheter, parter och branscher är att utifrån nationella och regionala behov förebygga arbetslivskriminalitet genom att:

- dela kunskap om utveckling och omfattning av arbetslivskriminalitet
- dela kunskap om kontrollmöjligheter och förändring av dessa möjligheter
- dela kunskap om förändring av regelverk
- kontinuerligt identifiera branscher som kan vara utsatta för arbetslivskriminalitet.

Gemensam inriktning med Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenskt Näringsliv

Partssamrådsgruppen har tagit fram en riktlinje för samråd med Svenskt Näringsliv och LO på regional nivå. Syftet är att främja en

kontinuerlig och löpande kontakt med de centrala parterna, och på så sätt öka kunskapen om vilka branscher och företeelser som bör prioriteras i respektive region.

Nationellt samråd

Sedan uppdraget gavs har myndigheterna samrått nationellt med Svenskt Näringsliv och Landsorganisationen (LO). Nationellt har samråd även genomförts inom byggbranschen med Byggföretagen och Svenska Byggnadsarbetarförbundet (Byggnads) samt inom städbranschen med Almega, Svenska kommunalarbetsförbundet (Kommunal) och Fastighetsanställdas Förbund (Fastighets). I dialog med Svenskt Näringsliv och LO har myndigheterna utvidgat de nationella samråden till att, förutom städ- och byggbranschen, även omfatta transportbranschen där risken för arbetslivskriminalitet bedömts vara hög.

Inom samrådet på nationell nivå med byggbranschen hölls det under våren en konferens där samtliga regionala partssamråd deltog. Det inkluderade både myndigheter och partsrepresentanter från Byggnads och Byggföretagen. Syftet med dagen var att inspirera och dela möjligheter och utmaningar. Här lyftes även önskemål om digitala informationstillfällen vilket bland annat mynnade ut i ett nationellt informationstillfälle gällande ID06.²⁰

Erfarenhetsutbyten under året

Efter en fråga från Upphandlingsmyndigheten har flertalet myndigheter inom uppdraget mot arbetslivskriminalitet delat med sig av sin expertis för att stödja och förstärka upphandlande myndigheters strategiska arbete mot arbetslivskriminalitet.

Partssamrådsgruppen har under hösten träffat Brottsförebyggande rådet (BRÅ) för att få en omvärldsbevakning genom att ta del av deras resultat från forskning, utvärdering av reformer samt den kunskap de besitter för att stödja brottsförebyggande arbete. Gruppen har även fått en presentation av Byggnads om ställningsbranschen i syfte att öka kunskapen om risker och upplägg kopplat till arbetslivskriminalitet.

20) ID06 är en tjänst som används bland annat för närvaroregistrering av personer i arbetsplatsens personalliggare, digitalisering av arbetares utbildningsbevis och inpasserings- och låsfunktioner i lokala system. Hämtat 2025-02-27 <https://www.id06.se/>.

Regionalt samråd

På regional nivå har de regionala samråden med byggbranschen, Byggföretagen respektive Byggnads, fortsatt med löpande möten under året. Inom olika samråd har dialogen med kommuner och andra externa aktörer utvecklats ytterligare i syfte att öka medvetenheten om och hur det går att samverka för att motverka arbetslivskriminalitet. I dialogen finns ofta koppling till nya etableringar och byggprojekt som till exempel Centralsjukhuset i Karlstad där samrådet i Bergslagen varit aktiva.

Utöver de regionala samråden inom bygg har även flera center haft dialog med andra parter, såsom Kommunal och LO i Stockholm, Fastighetsanställdas förbund i Syd och Väst. I Mitt har dialog påbörjats med LO och Svenskt Näringsliv för samråd gällande bilvård och bilservice. I Öst och Stockholm har dialog påbörjats för att utveckla kontakt och samråd med parterna i städbranschen.

Centren mot arbetslivskriminalitet har under året genomfört ett stort antal informationstillfällen med brottsförebyggande tema. Syftet har varit att informera om arbetslivskriminalitet, centrens arbete och möjligheten att tipsa myndigheterna. Informationstillfällena har genomförts i samtliga regioner för bland annat fackförbund, näringsliv och kommuner.

Övrig myndighetssamverkan och den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet

Liksom tidigare år har myndigheterna vid centren samverkat även utanför regeringsuppdraget, till exempel Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Livsmedelsverket och Tullverket. Det har även fortsatt skett samverkan med kommuner inom olika områden. Det kan handla om att kontaktnät byggs upp och att strukturen kring den lokala samverkan med lokala polisområden och kommuner byggs upp, vilket har bedömts gynna arbetet.

Samordning med satsningen mot organiserad brottslighet

Informationsflödet från den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet till centren mot arbetslivskriminalitet utgör liksom föregående år ett viktigt underlag inför urvalet av kontroller. Det som uppmärksammas vid kontrollerna kan skapa mervärde för arbetet inom de regionala underrättelsecentren.

Polismyndigheten har sedan flera år tillbaka ett internt nätverk där centrala funktioner från de båda regeringsuppdragen mot organiserad brottslighet och arbetslivskriminalitet träffas regelbundet i syfte att utveckla samverkan mellan uppdragen. För att underlätta samverkan mellan centren mot arbetslivskriminalitet och de regionala underrättelsecentren, har lokaler i vissa polisregioner byggts om och anpassats för att de båda uppdragen ska kunna sitta i samma lokaler.

Internationellt

Under året har det internationella arbetet utvecklats bland annat genom samverkan med Östersjöstaternas råd, Europol och Europeiska arbetsmyndigheten. Vidare har representanter från myndighetssamverkan gjort resor i kunskapshöjande syfte och för att utveckla den internationella samverkan. Representanter från Polismyndigheten gjorde till exempel en kunskapshöjande resa till Europol i Haag i Nederländerna för att utveckla samverkan, och Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten reste till Belgien för att öka kunskap om Belgiens arbete mot människohandel.

I november gjorde representanter från Lettlands arbetsmiljöverk och skatteverk ett studiebesök i Sverige under vilket de bland annat besökte AKC Stockholm och fick information om myndigheternas uppdrag och hur de arbetar för att motverka odeklarerat arbete.²¹

Representanter från myndighetssamverkan har under året deltagit på internationella konferenser och workshoppar till exempel *Östersjöstaternas råd och Jämställdhetsmyndigheten: Road map on how to counter labour exploitation in Sweden and the Baltic Sea Region*. Dessutom har Arbetsmiljöverket och Skatteverket deltagit på en workshop i Finland med syftet att myndighetspersoner från de nordiska och baltiska länderna skulle diskutera och utbyta erfarenheter om arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Åklagarmyndigheten har deltagit vid bland annat en internationell workshop och en internationell konferens inom ramen för arbetslivskriminalitet och inriktning människohandel samt den internationella konferensen *Fighting labour exploitation – For decent work in Europe*, arrangerad av Berlin Senate Department for Labour, Social Services, Gender Equality, Integration, Diversity and Anti-Discrimination samt *OSCE International Conference on Combating human trafficking amid refugee flows from Ukraine* i Wien.

21) Odeklarerat arbete definieras som varje betald laglig verksamhet "som inte anmälts till myndighet-erna". Hämtat 2025-02-27 <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/labour-mobility/platform-against-undeclared-work/>.

European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats

Under 2024 genomfördes två insatser i Sverige inom European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (EMPACT)²² riktade mot arbetskraftsexploatering. Båda involverade flera myndigheter inom ramen för samverkan. Vid den första insatsen kontrollerades 82 arbetsställen och 390 personer. Nio potentiella offer för människoexploatering identifierades och 32 ärenden för olika typer av brott inleddes. Den andra insatsen riktades specifikt mot arbetskraftsexploatering inom grön näring. Där gjordes kontroller på 29 arbetsställen och 246 personer och en utredning om människohandel eller människoexploatering inleddes.

Åklagarmyndigheten har beslutat att utöka sitt deltagande i EMPACT-prioriteringen människohandel för att ta del av andra länders erfarenheter och se om det går att hitta länkar från egna utredningar till utredningar i andra länder.

Europeiska arbetsmyndigheten ELA

Arbetsmiljöverket har det nationella samordnande ansvaret i frågor som omfattas av EU:s förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten (ELA). Arbetsmiljöverket samordnar aktiviteterna i Sverige och informerar både myndigheter och arbetsmarknadens parter för att de ska kunna delta. Under 2024 har ELA och plattformen mot odeclarerat arbete²³ bland annat genomfört plenarmöten, haft dialoger, samt arrangerat webinarier och digitala möten. Representanter från Sverige har deltagit aktivt och tillfört samt inhämtat kunskap. Inspektörer från Arbetsmiljöverket har under hösten 2024 deltagit på en utbildning om arbete över landsgränserna och utstationering på ELA i Bratislava i Slovakien.

Under hösten 2024 gjorde representanter från Polismyndigheten och Arbetsmiljöverket, genom ELA, ett studiebesök på motsvarighet till Arbetsmiljöverket i Litauen. Syftet med studieresan var att utveckla kontakterna med Litauen, öka möjligheterna till gränsöverskridande samarbete och utveckla kunskap om problematiken kring utstationering.

22) EU-samarbetet EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats) är en process för EU:s medlemsländer att gemensamt arbeta mot allvarlig organiserad brottslighet <https://polisen.se/om-polisen/internationell-verksamhet/verksamhet-inom-eu/europeiskt-samarbete-mot-organiserad-och-grov-brottslighet/>.

23) Plattformen mot odeclarerat arbete är en arbetsgrupp <https://www.ela.europa.eu/en/tackling-undeclared-work> Hämtad 2025-01-21.

Arbetsförmedlingen har en representant som genom ELA genomfört interaktiv online-träning om samordnade och gemensamma inspektioner.

Utmaningar

Sekretess och informationsdelning

I årsrapporten från 2023 lyfte myndigheterna i samverkan att det "finns betydande hinder för myndigheterna att dela relevant information, utifrån aspekter kring såväl sekretess som tillgång till myndighetsgemensamma lagringsytor". Under 2024 har sekretessfrågan blivit ett betydligt mindre hinder för myndigheterna i samverkan i och med den nya lagen om uppgiftsskyldighet (se avsnittet *En ny lag om uppgiftsskyldighet*). Utmaningar med sekretesslagstiftningen kvarstår dock alltjämt.

Samverkan sker inte bara med myndigheterna inom regeringsuppdraget, utan också med andra statliga och regionala myndigheter och inte minst med lokala i form av kommuner. I den samverkan finns inga särskilda sekretessbrytande bestämmelser, vilket försvårar både planering och genomförande av insatser och även uppföljningen. Detta får också direkta konsekvenser för regionkoordinatorerna som agerar på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten, men är anställda av kommunerna. De omfattas därmed inte av de nya sekretessbrytande bestämmelserna och hindras därmed från att fullt ut delta i centrens arbete. Det blir särskilt olyckligt med tanke på koordinatorernas viktiga arbete med att motverka människohandel och människoexploatering.

I betänkandet *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter* (SOU 2024:63) föreslår utredaren en ny generell sekretessbrytande bestämmelse, vilket är ytterligare ett steg i riktning mot att underlätta myndigheternas informationsutbyte. Bestämmelsen är dock alltjämt omgärdad av inte oansenlig administration och svåra bedömningar. För att underlätta myndighetssamverkan, inte bara inom regeringsuppdraget att motverka arbetslivskriminalitet, kan det därför övervägas en omvänd princip i offentlighets- och sekretesslagen där utgångspunkten blir offentlighet mellan myndigheter i stället för sekretess, samtidigt som den personliga integriteten och människors rätt till skydd värnas.

För att myndighetssamverkan ska fungera effektivt krävs inte bara rätten att dela information, det måste också vara praktiskt genomförbart. Här finns fortfarande en stor, kanske till med den största, utmaningen i själva samverkan. Än idag finns inget gemensamt system så som digitala lagringsytor eller ärendehanteringssystem som myndigheterna kan använda gemensamt. Även om det sannolikt skulle innebära vissa digitala

utmaningar att bygga ett sådant system, så är förmodligen de juridiska utmaningarna betydligt större. De består av grundlagsfästa skyldigheter om allmänna handlingar, hantering av personuppgifter kopplat till dataskyddsförordningen och rätten att hantera uppgifter utanför en myndighets författningsreglerade verksamhet. Det finns säkert fler. Inom myndighetssamverkan pågår ett mindre projekt, en förstudie, för att identifiera de största hindren samt ge förslag på vägar framåt. Det är inte osannolikt att det krävs både lagförändringar och ett riktat uppdrag från regeringen för att komma framåt i frågan.

Människohandel och människoexploatering

Uppdraget att utveckla arbetssätt mot arbetslivskriminalitet som är särskilt komplex, såsom människohandel och människoexploatering, har under året gått framåt. Det finns fortsatta utmaningar som försvårar det myndighetsgemensamma arbetet mot människohandel och människoexploatering. Det rör sig bland annat om målkonflikter inom det gemensamma uppdraget. Ett exempel på det är målen om att öka antalet kontroller, samtidigt som arbetet för att motverka särskilt komplex arbetslivskriminalitet snarare kan kräva att resurser läggs på andra åtgärder än kontroller, till exempel underrättelser, planering och efterarbete. Målet att nå goda resultat i arbetet mot människohandel kan därmed riskera att krocka med målet att öka antalet kontroller. Det finns därtill utmaningar kopplade till förutsättningar att bygga tillit för myndigheternas arbete bland gruppen utsatta arbetstagare i samband med arbetsplatsinspektioner.

Ytterligare en utmaning är att identifiera brott och brottsoffer. För att myndigheternas samarbete mot människohandel och människoexploatering ska ge avsedd effekt måste den allmänna kunskapsnivån om just identifiering höjas. Det finns exempel på att, i den mån brottslighet anmäls, så är det brott den utländska arbetstagararen har begått, och inte brott som personen har blivit utsatt för, exempelvis tvångsarbete. Det är alltså utmanande att det saknas ett utpekat ansvar bland myndigheterna att kontrollera vanliga indikatorer på människohandel, exempelvis frågor som rör lön.

Återrapportering av regeringsuppdrag

